

Laminak

Antxina, laminak egoten ei ziran, ur potxingoetan, erreketan, otsin txikietan. Garritik behera arraina izaten ei ziran, eta handik gora, bular, ule eta guzti, andrea.

Laminak egoten ziran lekuetan jentea, gauetan eta, bildurrez ibiltzen zan, ze laminek gauza bat ei eukien; lehenagoko denporetan gauetako hamabiak arte indarra eta ahalmena eukien, eta hamabiak jotzen ebenean indargatu eta ezertarako abilitade barik gelditzen ziran. Hamabietako Kanpai-hotsagaz batera erretiretan ziran euren gordelekuetara. Eta hamabietatik aurrera ez egoan laminarik.

Baegoan behin, mutil bat, Zeberiokoa, alboko etxeren batera joan zana zaldi gainean gauean. Gaueko hamabiak inguruan esan ei eban:

-Etxera joan behar dot.

Zaldi gainera igoten egoala, bertako lekukoek esan eutsien:

-Tertzio txarrean; ez zaitez orain joan.

-Bai -esan eutsen- zaldian jarri eta banoa ni etxera.

Ahaleginak egin eutsiezan ez joateko, tertzio txarra zala-ta.

Baina urten eban zaldi gainean mutil horrek, inori kasurik egin barik.

Bidean joiala, laminek urten eutsien bidera.

-Jatsi zaldi gainetik, jan egin behar zaitugu eta.

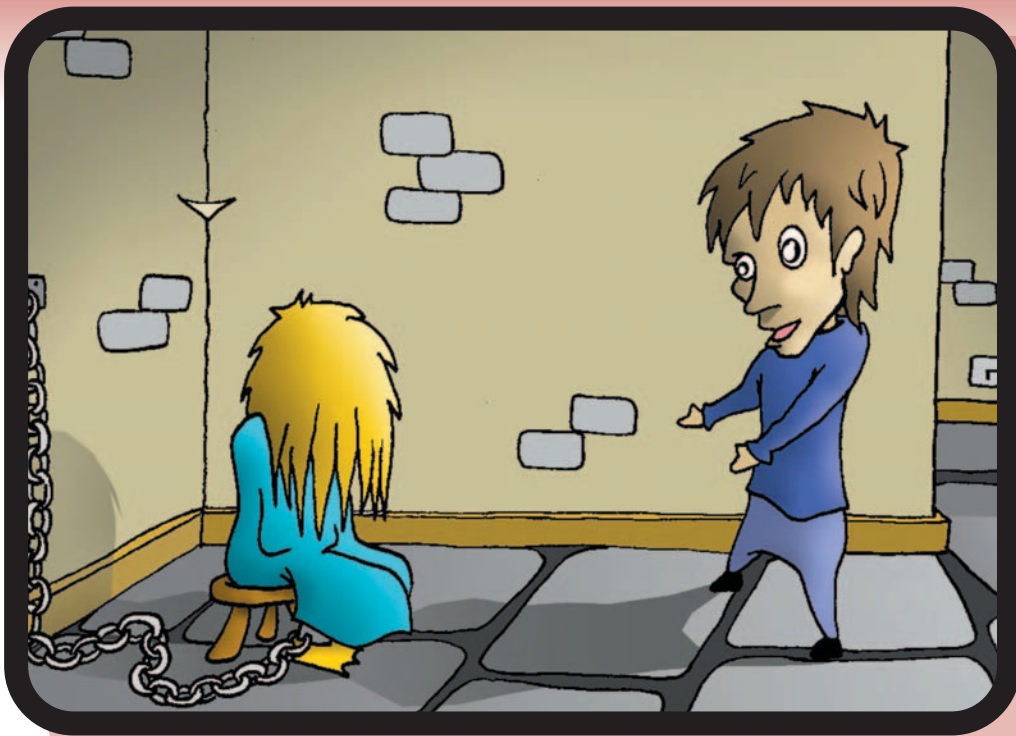
Baina laminek ez egozan nasai, buruko min handia emoten eutsien zer pentsau eukien, baekien hamabiak laster joko ebena-eta. Horregaitik mutilari zaldi gainetik arintxu jasteko ekin eutsien. Berak mutilak ziur ekian hamabiak puntu-puntu izateko minutu bat falta zala bakarrik, eta laminei esan ei eutsen:

-Apur-apur baten itxaroizue, ipuin bat kontau deizuedan.

Itxaroizue apurtxu bat.

Laminek jasteko zaldi gainetik ekiten eutsien, jan egin behar ebela-eta. Baina zelan edo halan tardauarazo ei eutsen. Hamabiak jo ezkerre, hareek hari begira egon barik, jateko asmoak bertan behera itxi eta euren lekura erretirau behar izango eben.

Eta laminek, garritik gora guztiz andren modukoak ziranez, eta ule luzea trentza baten batuta eukenez, hamabiak jo eben unean

eta alde egin behar eben momentuan, mutil horrek oratu eutsan ule trentzetatik eurretaniko bati eta bertan gelditu behar izan zan beragaz. Zaldian hartu, eta beragaz eroan eban etxera, behin hamabiak ezkerro ez eben indarrak eukiten eta.

Etxera eroanda kateakaz lotuta euki eban han, ea berba egiten eutsan, baina lamineak ez eban berbarik egin gura.

Eta egun batzuetan ez eutsan tautik be esan. Mutilak esnea eukan egosten sutan eta laminei esnea sano gustetan jakenez, hari begira egoan. Esnea irakiten hasi zan orduan gainezka egin eban ontzitik kanpora. Urtetako puntuan berbaz hasi zan laminea, esneak urten ez egian ontzitik:

-Txurie gora, txurie gora -esaten eutsan laminak.

Orduantxe hasi zan laminea berbaz.

Mutilak itandu eutsan ia laminak ez diran aldenduko, eta erantzun eutsan laminak:

-Neuk esaten deusudazan gauzak egiten badozuz, laminak aldendu egingo dira.

-Zer egin behar da, ba? -esan eutsan.

-Laminak aldendu daitezaz, gauza bat egin behar dozue. Lehenengo, idiak topau behar dozuez, baina San Juan goizean jaiotako idi nabarrak izan behar dabe. Eta hareexei buztartuta ibiltzen irakatsi ostean, erreka guztietatik Korridu behar dozue, itaila batzuk iminita. Eta bigarrenenez, baso edo herri puntetan baselizak altzau behar dozuez. Horreexek egiten badozuez, laminak aldendu egingo dira.

Eta esan eta egin. Idiak errekek igaro ahalean ebilzan. Errekak txarto egonda be, ondoen egoan lekutik igaro behar zan; erreketan ez da erraza izaten idiakaz alde batetik bestera pasetea, baina tira, uleen lumaz beterik lez jarri ziran errekek itailak igaro ziran orduan.

Halaz aldendu ei ziran begien aurretik laminak.

Ipuina ulertzen

Zelangoak dira ipuinean agertzen diran laminak? Deskribidu eizuz.

Zer gertatzen jaken laminei hamabiak jotzen ebenean?

Zergaitik esaten eutsen Zeberiko mutilari ez joateko etxera gauerako hamabiak aldera?

Zer egin eutsan Zeberiko mutikoak laminari hamabiak jo ebenean?

Zelan lortu eban mutikoak laminak berba egitea?

Zelan lortu eban azkenean laminak aldentzea?

Ipuina hasteko modu bat baino gehiago dago kontakizun honetan. Zeintzuk dira?

Uratsarena

Antxina, bedar, txori, abere eta patariak euren berbetea ahaztu baino lehentxoago gertatutako jazoera da hau.

Zaldibar ko herrian hondinokarren ez zan inor bizi, eta etxerik be ez egoan, eta mendia be ez zan gaur egun dagozan mendietarikoak; orduan, dana zan sastrakea eta sasitzea.

Baina han, mendian, ura egoan, uratsak urteten eban.

Bazan behin, Durangon, antxina-antxina, neska gazte bat. Neska hori, egun baten gaixotu egin zan, osatu ezineko gaixotasuna zan berea, leprea hain zuzen be. Eta osatu ezin zanez, mendira bota eben, Zaldibar mendira, sastrakea eta sasitzea baino ez egoan mendi haretara. Eta mendian itxi eben, hil arte han biziko zala-ta.

Mendi haretan ez egoan jatekorik ezta edatekorik be, eta gure lagunak zer egin pentsatu behar eban:

-Badakit, animaliek jaten dabena eta edaten dabena, haxe jango eta edango dot neuk be.

Esan eta egin. Ordurik neskea ezkurak, urrak... abereen janaria jaten hasi zan. Eta garbitu be, abereen moduan garbitzen eban bere gorputza, mendian egoan uratsagaz.

Egunak joan egunak etorri, neskak berak igarri eban uratsa edan ahala eta gorputza garbitu ahala, leprea joan egiten jakola, desagertu egiten jakola.

Eta aurpegia eta gorputza, biak garbitu jakozan.

Egun baten, eguzkiak gogor jotzen ebanean, Nafarroako gizon bat igaro zan menditik zaldi gainean. Hantxe geratu zan deskantsetan, gabez helduko zala-ta, eta atsedena hartzen geratu zan bere zaldiaz.

Hantxe egoala, non ikusten dauan Durangoko neska gaixoa. Gizona harrituta geratu zan hain neska ederra, han, modu haretan ikusteaz.

-Nongoa zara neska politori? -itandu eutsan Nafarroako gizonak.

-Durangokoa nintzan, baina urteotan, hemen bizi naz, mendian-azaldu eutsan neskatxak.

-Eta zer dala-ta bizi zara mendian? -gizonak barriro be, harriturik.

Neskak, dan-dana Kontau eutsan:

-Durangon bizi nintzala, gaixotu egin nintzan, nire gorputza kostraz bete zan, eta heritarrek bildurraren bildurrez, mendira ekarri ninduen. Baina hemen bizi nazanetik, gorputza uratsagaz garbitu dot, eta apurka-apurka, dan-dana desagertu jat.

Gizona, neskatxaren edertasunaz liluratuta, beragaz ezkondu zan.

Eta gero, han bertan ipini ei eben ur-biltegi antzeko bat, eta balnearioa be hantxe ipini eben. Eta gure asabek-eta esaten dabe markesak eta jauntxuak Zaldibarrera joaten zirala bainuak hartzen, uda pasetan.

Neska ha uratsak osatu eban; uratsak hainbeste gauza osatzen dauz eta.

Eta halan bazan ala ez bazan, sartu daitela Durangoko plazan.

Ipuina ulertzen

Honeek ipuinean agertzen diran pertsonaiaak doguz. Zelan imajinetan dozu bakoetxa?

Neskea

Herritarrak

Nafarroako gizona

Zer jazo jakon neskeari Durangon bizi zanean?

Nora bota eben herritarrek neskea?

Zerk osatu eban neskearen gaixoa?

Ondo jokatu eben herritarrek? Zergaitik?

Zuk zer egingo zeunke zure herrikoren batek arazo hori eukiko baleu?

Zuretzat, zelangoa da ipuina, tristea ala alaia? Zergaitik?

Ikusi dozu inoiz balneariorik? Zertara joaten da jentea hara?

“Antxina, bedar, txori eta patariak euren berbetea ahaztu baino lehentxoago gertautako jazoera da hau” esaldiaz hasten da ipuina. Zer esan gura dau esaldi honek? Noiz jazo zan ipuinean Kontetan dana, antxina ala oraintsu? Zelan dakizu?

Orain topau eizu amaierera. Zein da? Irakurri dozu inoiz horretariko amaierarik? Ezagutzen dozu besteren bat? Zein?

Nor da ipuin honetako pertsonaiarik garrantzitsuenak? Zergaitik da garrantzitsuenak?

Non jazoten da ipuinean Kontetan dana? Zein leku aitatzen dira?

Ipuinak jolasteko dira

u z l o p a g s g c
b r j s r d o s a b
t o a a s u r a r f
a i p t u p p d b m
z s a u s n u e i e
g a z t e a t n t n
u h a u a l z x u d
e z k u r r a z o i
r a t i r r e h a
o i g e t l i b r u

Topau eizuz ipuinean agertzen diran hamar berba.

Ipuinaren hasieran neska itxura berezi bategaz azaltzen jaku, baina ipuinaren amaieran, uratsari eskerrak, beste itxura bat agertzen dau. Margotu eizuz hasierako eta amaierako neskak, eta azaldu desbardintasunak.

Neskea hasieran

Neskea amaieran

Desbardintasunak

Hasierakoa

Amaierakoa

Esai guzuzo esaldi honeek guzuzra ala egia diran.

- a. Herriarrek neskea mendira bota eben osatu daiten
- b. Markesen eta jauntxuen istorioa Kontetan da
- c. Durangon ez egoan inor hau jazo zanean
- d. Neskeak uratsak osatzen ebalak ikusi eban
- e. Mendian ez egoan ezer, ezta urik be
- f. Neskea, bildur zala-ta, mendira joan zan
- g. Orain dala gitxi jazo dan Kontaera dogu hau
- h. Nafarroako gizonak osatu eban neskearen gaixotasuna
- i. Neskea Zaldibarrekoa zan
- j. Uratsa Kaltegarria da osasunerako

E	G

Argitalpen honen moldaketak eta prestakuntzak Eusko Jaurlaritza eta Bizkaiko Foru Aldundiaren laguntza izan dau.

© Labayru Ikastegia

Edizioaren arduraduna:

Idoia Alzibar

Marrazkiak:

Garikoitz Arregi

Lege Gordailua

BI-3663-07

ISBN

978-84-86833-23-7

